

LOCALE BELANGEN

ORGAAN VAN DE VEREENIGING VOOR LOCALE BELANGEN

Verschijnt den 1sten en 6den van elke maand.

Opneming van een stuk beteekent niet, dat de Redactie zich met den inhoud vereenigt.
ALLE STUKKEN UITSLUITEND TE ADRESSEEREN: POSTBOX 38, SEMARANG.

Rechtsbescherming tegenover de Overheid.

De zaak der administratieve rechtspraak, want daarop slaat het opschrift, is plotseling weer tot nieuw leven gewekt door het verschijnen van het Verslag der Commissie van Advies, ingesteld bij beschikking van den Minister van Justitie van 13 Februari 1931.

Tot lid tevens voorzitter van deze nieuwe uit zeer deskundigen samengestelde Staatscommissie werd benoemd de oud-minister Mr. Dr. Koolen, lid van den Raad van State.

Aan de Commissie was opgedragen te rapporteeren over de volgende vragen:

1. Of en in hoeverre behoefte bestaat aan verhoogde rechtsbescherming tegenover de Overheid;
2. zoo ja, door welke middelen deze behoefte behoort bevredigd te worden;
3. en, als deze bevrediging geheel of ten deele door de instelling van een algemeenen administratieven rechter moet worden verkregen, of en in hoeverre de ahangige ontwerpen van wet als grondslag voor de invoering van die rechtspraak kunnen dienen;

terwijl zij voorts bevoegd werd verklaard aan haar advies de voorstellen toe te voegen, welke zij ter bereiking van de door haar aanbevolen maatregelen noodig of wenschelijk achtte.

Alvorens over te gaan tot eene bespreking van het verslag dier commissie, moge een kort oriënteerend overzicht voorafgaan van de geschiedenis dezer materie, waardoor tevens een beter inzicht kan worden verkregen in den opzet en de strekking van het voorliggende verslag.

In ons land heeft de Fransche opvatting, dat de administratie zelve had te beslissen of op de bestuursorganen rechterlijke controle zou worden uitgeoefend, nooit kunnen aarden en heeft men na het herstel onzer onafhankelijkheid de belangrijkste vermogensrechten der burgers: eigendom of daaruit voortspuitende rechten, schuldvordering of burgerlijke rechten, blijkbaar willen stellen onder de bescherming van de rechterlijke macht, ook tegenover het bestuur.

Daartoe verklaarde de Grondwet van 1815 in art. 165, dat „alle twistgedingen over eigendom of daaruit voortspuitende regten, over schuldvordering of burgerlijke regten

bij uitsluiting tot de kennis van de regterlijke macht behooren”.

„Bij uitsluiting”: d. w. z. de **administratie** wordt uitgesloten. Hoeveel ging nu deze reactie? Thorbecke meende, dat met deze formuleering alle civielrechtelijke geschillen en **alleen** de zuiver civielrechtelijke aan de administratie werden onthouden.

Buyts achtte deze meening niet juist. De Grondwetgever van 1815 zocht z. i., het criterium van de geschillen, die hij aan den rechter ter beslissing wilde geven, niet in hun privaatrechtelijk karakter, niet in de verhouding, waarin de strijdvoerende partijen tegen elkander overstaan, maar enkel in het object van den strijd. Ook de Fransche tekst van de Grondwet van 1815 pleit voor deze opvatting: „Les contestations **qui ont pour objet** la propriété ou les droits qui en dérivent, des créances ou des droits civils”.

Men heeft de tegenstelling tusschen deze opvattingen met meer of minder recht dikwijls aldus uitgedrukt: het „fundamentum petendi” dan wel het „petitum” criterium voor de bevoegdheid des rechters.

Onze rechtelijke macht heeft van den beginne af het artikel ook opgevat overeenkomstig het standpunt van Buyts. Evenwel — der toenmalige Overheid was dit niet naar den zin.

Vandaar de uitvaardiging van het **Conflicten-besluit** van 5 October 1822, waarbij de Kroon zich het recht aanmatigde om in het vervolg te beslissen over de vraag of de rechterlijke macht een daad van de administratie berechten mocht.

Het Conflictenbesluit was ongetwijfeld in strijd met de Grondwet. Het is rechterlijk werk te beslissen over de eigen bevoegdheid, tenzij anders is bepaald; dit was hier niet geschied.

Het Conflictenbesluit wekte dan ook sterke ontevredenheid en algemeen verzet en er bleef ten slotte geen andere uitweg over dan het in te trekken.

Toch heeft het nog tot 20 Mei 1844 geduurd, voordat het besluit onder de algemeene afkeuring bezweek.

Bij de grondwetsherziening van 1848 is de formuleering van het bevoegdheidsartikel gewijzigd; in plaats van „of burgerlijke regten” werd in art. 148 lid 1 der Grondwet gelezen „en andere burgerlijke regten”.

„De omstandigheid dat men tegelijk in tweeërlei richting aan de redactie van het artikel heeft gearbeid, leidde er

toe en moest er wel toe leiden,, dat de poging om aan het voorschrift van art. 165 Grondwet van 1815 zijn dubbelzinnig karakter te ontnemen, (in 1848) feitelijk schipbreuk leed" (Buys, de Grondwet dl. II, blz. 301).

„In tweeërlei richting arbeidde men", d.w.z. in de èene richting werkte Thorbecke, die de strenge scheiding tusschen publiek- en privaatrecht wilde en over die scheidslijn ook de grens tusschen het gebied van de administratie en dat van den rechter wilde leggen; in de andere werkten zij, die, de Regeering thans vooraan, ook de belangrijkste staatkundige rechten der burgers onder de contrôle van de rechterlijke macht willen brengen" (Kranenburg, Nederlandsch Staatsrecht, dl. II blz. 45).

Het is dan ook volkomen begrijpelijk, dat Thorbecke met kracht is opgekomen tegen de opneming van het tweede lid van art. 148 Grondwet, waarbij, vlak in strijd met zijn systeem, aan de rechterlijke macht insgelijks werd opgedragen de beslissing over „burgerschapsrechten", die zonder eenigen twijfel tot de publiekrechtelijke geschillen behooren.

Zoo behield dus het artikel zijn dubbelzinnig karakter en konden zoowel Thorbecke als zijn tegenstanders zich op het artikel beroepen.

De practijk bleef echter dezelfde. In den regel beoordeelde de rechterlijke macht trouwens haar bevoegdheid naar art. 2 R. O., dat nog steeds niet in overeenstemming is gebracht met de gewijzigde redactie van het grondwetsartikel, maar de formule van art. 165 der Grondwet van 1815 tot op den huidigen dag heeft behouden op grond van art. II der Additioneele artikelen.

En het kan wel gezegd worden, dat de interpretatie, welke Thorbecke van het artikel gaf, door den rechter in het algemeen niet is aanvaard, maar de ruime bevoegdheid is aangenomen.

Verbond Thorbecke aan de opvatting van een principieel verschil tusschen publiek- en privaatrecht de conclusie, dat de publiekrechtelijke geschillen nu ook aan de administratie ter berechting moesten worden opgedragen, begreep dus Thorbecke onder „uitvoering" door de administratie ook de beslissing van geschillen bij en door die uitvoering gerezen, van welke opvatting nog steeds getuigen de door hem ontworpen artt. 153 Provinciale Wet en 209 (179 oud) b Gemeentewet, overgenomen in de artt. 75 lid 1 P. O., 70 R. O. en 86 lid 1 S. G. O., in overeenstemming met de ontwikkeling der rechtsstaatsgedachte, speciaal in Duitschland, kwam na 1848 meer en meer de gedachte op, dat de geschillen terzake van bestuursdaden gerezen moeten worden berecht door van het bestuur onafhankelijke organen, doch meende Buys, dat de gewone rechterlijke macht voor deze functie niet geschikt zou zijn.

Elk dezer stroomingen vond hare aanhangers in de Staten-Generaal en na vrij verwarde discussies zijn eenige artikelen uit den parlementairen smeltkroes te voorschijn gekomen, die als compromis tusschen die verschillende stroomingen te beschouwen zijn, t. w. artt. 153 en 154 Grondwet van 1887. Een bepaalde keuze van systeem werd niet gedaan; **alle mogelijkheden werden opengehouden.**

„De formulering van art. 148 eerste lid Grondwet van 1848 werd onveranderd, als art. 153 overgenomen; het tweede lid verdween.

En in het nieuw ingelaschte art. 154 werd de **mogelijkheid** opengelaten van opdracht van administratieve rechtspraak aan een **specialen administratieven rechter**; de wetgever kan deze echter ook opdragen aan den gewonen rechter. Kan; hij is niet tot het èene of andere verplicht; de bestaande toestand kan ook behouden blijven. In de afdeeling, handelende over den Raad van State enz., werd door den wetgever nog de mogelijkheid geopend aan den Raad van State of aan een afdeeling van dien raad administratieve rechtspraak op te dragen (art. 76.)

„Een aantal mogelijkheden hield en houdt (want deze bepalingen zijn sedert onveranderd gebleven) de Grondwet dus in ten aanzien van de regeling der rechtspraak met betrekking tot bestuursgeschillen. De grondwetgever is te dien aanzien niet tot een doelbewust besluit kunnen komen. En hetzelfde gebrek aan besluitvaardigheid is sedert ook den gewonen wetgever blijven kenmerken. Het is tobben gebleven met de regeling van de rechtspraak in bestuursgeschillen. (Kranenburg, Ned. Bestuursrecht, Hoofdstuk VI. De bescherming tegen onrechtmatig bestuur, blz. 263).

Men was na de grondwetsherziening van 1887 vrijwel algemeen vnn oordeel dat een samenvattende ordening tot stand moest komen.

„En men volgde den gebruikelijken weg van de benoeming eener staatscommissie.

Bij K. B. van 16 September 1891 werd een staatscommissie benoemd, onder voorzitterschap van Mr. J. Kappeyne van de Coppello, wier taak was de Regeering voor te lichten omtrent de gronddagen, waarop de regeling van de administratieve rechtspraak volgens de Grondwet behoorde te rusten en een wetsontwerp op te stellen. Deze Staatscommissie, waarvan ook Buys lid was, heeft in Mei 1894 haar rapport uitgebracht, dat echter niet tot een regeeringsontwerp heeft geleid.

Eerst in 1905 werd bij Kon. boodschap van 17 Februari 1905 een drietal wetsontwerpen ingediend onder verantwoordelijkheid van den Minister van Justitie Mr. Loeff, houdende maatregelen tot regeling der administratieve rechtspraak: de z.g. ontwerpen-Loeff.

Men heeft van deze ontwerpen het zilveren jubileum als ontwerpen reeds kunnen vieren; tot een openbare behandeling hebben zij het niet gebracht.

De ontwerpen der Staatscommissie en die der Regeering stonden echter ten aanzien van de belangrijkste onderdeelen der regeling op geheel verschillend standpunt, wat de zaak zelve zeker veel kwaad heeft gedaan. Met name op twee punten was er verschil: 1° ten opzichte van de **samenstelling** van de rechtsprekende organen en 2° ten opzichte van de **regeling der bevoegdheid** dier rechtsprekende organen.

De Staatscommissie dacht zich de rechtsmacht in administratieve twistgedingen uitgeoefend door een afzonderlijk administratief hooggerechtshof, zetelende te Utrecht, **dus door een specialen administratieven rechter**, een soort Oberverwaltungsgericht.

Daarentegen brachten de ontwerpen-Loeff de administratieve rechtspraak onder bij de **gewone** rechterlijke macht, echter bij afzonderlijke administratieve kamers, samengesteld uit rechters met een meer gespecialiseerde opleiding; zij zouden n.l. den graad van doctor in de rechts- en in de staatswetenschap moeten bezitten.

Terecht merk Kranenburg, *Nederlandsch Staatsrecht*, dl. II blz. 54 op, dat daardoor het verschil in systeem van minder betekenis wordt. De band tusschen de kamers voor burgerlijke en voor strafzaken en de administratieve kamer zou wel zeer los zijn.

Van meer betekenis was het tweede verschilpunt.

De Staatscommissie volgde voor de regeling der competentie het **enumeratiestelsel**, terwijl zij die competentie in algemeenen zin beperkte door het verbod aan den administratieven rechter om te treden in beoordeeling van aangelegenheden en vragen, **welke het administratief gezag bevoegd is naar goedvinden te beslissen**, het z.g. freies Ermessen van de administratie.

Daarentegen werd in de ontwerpen Loeff, met terzijdestelling van het „enumeratiebeginsel”, de competentie zoo ruim mogelijk omschreven in de **algemeene formule**, dat de rechterlijke macht, oordeelende in administratieve zaken, kennis neemt van alle beroepen tegen **besluiten, handelingen en weigeringen van administratieve organen**, terwijl het beroep moest zijn gegrond op schennis van **publiekrechtelijke wetten of wettelijke voorschriften**.

Dus een wettigheidscontrole, die doelmatigheidsvragen aan het oordeel des administratieven rechters onttrok? „Nee, het ontwerp-Loeff ging er van uit, dat de rechter ook bevoegd zou zijn ten aanzien van de toepassing van voorschriften, welke het optreden der administratie binden aan vage termen als openbare orde, hinder, algemeen belang e.d. Wel zou de rechter moeten eerbiedigen het vrije goedvinden der administratie en dus daar, waar dit vrije goedvinden aanwezig zou zijn, zich schikken in de appreciatie van de feiten door de administratie, doch in hoeverre het vrije goedvinden door de wet aan de administratie was gelaten, zou de rechter zelf hebben uit te maken; dit onderzoek werd geacht te zijn een onderzoek naar de betekenis der wet.

Het bovenstaande brengt mede, dat ook tegen vernietigingsbesluiten van de Kroon volgens het stelsel-Loeff bij den administratieven rechter zou kunnen worden opgekomen, zoowel wanneer het zou gelden vernietiging wegens strijd met de wet, **als ten aanzien van strijd met het algemeen belang**. Het verzet toch in het laatste geval zou zich kunnen gronden op het niet aanwezig zijn van dien strijd, dus op schennis van art. 153 oud Gem. wet en de rechter zou dan deze vraag beantwoorden, tenzij hij moest aannemen, dat zij aan het vrije goedvinden der administratie was overgelaten.

Door Loeff's lateren opvolger, Minister Regout, werd een categorische vraag, gesteld in de commissie van voorbereiding, over deze kwestie dan ook even categorisch in

bevestigenden zin beantwoord. ¹⁾ (Bool, *De Gemeentewet*, blz. 95).

Met de ontwerpen-Loeff vlotte het niet bijzonder en de aandrang om tot invoering van administratieve rechtspraak te komen, **begon eenigszins te luwen door een samenloop van verschillende omstandigheden**.

In de eerste plaats is op de aanhangige ontwerpen felle critiek uitgeoefend door Prof. Struycken in zijne bekende brochure; „Administratie of Rechter”, welke zich niet slechts richtte tegen deze **wijze van regeling** der administratieve rechtspraak, maar in werkelijkheid het geheele beginsel der administratieve rechtspraak zelf aantastte.

De administratie staat — aldus de hoofdgedachte van Struycken — in de moderne parlementaire democratieën niet meer, zooals vroeger in de beperkte monarchie, **tegenover** de burgerij, maar is **uit haar** voortgekomen en van haar sociale gedachten en strevingen doortrokken.

Er is dus geen voldoende reden om den burger door een geheel systeem van rechterlijke organen tegen haar te beschermen.

Ook al zou men met Struycken van meening zijn, dat de administratie thans is het door de bevolking zelve aangewezen en volgens haar inzichten handelende orgaan der gemeenschap, dan blijft de hoofdfout toch, zooals terecht door Kranenburg (*Ned. Staatsrecht* dl. II blz. 63) wordt opgemerkt, „dat hier niet voldoende wordt onderscheiden tusschen den invloed, dien de burgerij als complex genomen, als **georganiseerd geheel**, door middel van de . . . bevoegdheidsordering kan uitoefenen op het algemeen beleid van de administratie, op de algemeene **richting** van het bestuur, en de bevoegdheden van den individueelen staatsburger, welke deze tegenover de organen der gemeenschap wenscht te zien gehandhaafd.”

Volgens Struycken nu is het eisch, de administratie zoo in te richten „dat er behoorlijk worde geadmireerd, d. w. z. zoo, dat aan den in de gemeenschapsgedachte besloten eisch, dat de belangen der leden behoorlijk worde gewaardeerd, worde rechtgedaan”.

In de tweede plaats zijn allengs op verschillend gebied speciale soorten van rechtspraak door van de administratie onafhankelijke instantiën in het leven geroepen (zoo op het gebied van de sociale verzekering, de pensioenwetgeving, het mijnwezen, de belastingen, de distributie — en andere crisiswetten, het ambtenarenrecht enz.), waardoor aan de behoefte aan eene onpartijdige rechtspraak gedeeltelijk is tegemoet gekomen.

Ten slotte moge gewezen worden op de in de latere jaren door den Hoogen Raad gevolgde Jurisprudentie, met name op het arrest van 20 November 1924, W. v. h. R. No. 11293, waardoor tegen onrechtmatig handelen door de Overheid in ruimer mate dan te voren op den burgerlijken rechter beroep mogelijk is geworden, (vide Kranenburg, *Nederlandsch Bestuursrecht* t. a. p. § 2 *De Wettelijke Regelingen*”, blz. 264).

¹⁾ Intusschen bestaat over de vraag, of de ontwerpen-Loeff, werden zij wet, een rechterlijke controle over de vernietiging wegens strijd met het algemeen belang ten gevalge zouden hebben, geen eenstemmigheid.

Tengevolge van het falen van het legislatief vormingsvermogen van den Nederlandschen wetgever is deze incidenteele, verbrokkelde rechtsvorming op het stuk der administratieve rechtspraak ontstaan.

Want ten slotte bleek bij den uitgroei der wetgeving en bij de sterke toeneming van het aantal wrijvingsvlakken tusschen burger en bestuur de uitoefening van beslissende, judicieele, functie door een onpartijdig orgaan in tal van gevallen niet te vermijden.

(Wordt vervolgd).

Rembang, Mei 1933.

Mr. H. D. van WERKUM.

Het begrip „besluit” en „verordening”.

In het artikel van den heer Brune, getiteld „Enkele opmerkingen over de artikelen 77/79 van de Stadsgemeente-ordonnantie”, opgenomen in *Locale Belangen* van 1 Mei 1933, wordt de vraag in beschouwing genomen of onder „besluiten” ook „verordeningen” vallen. Teneinde misverstand te voorkomen, moge ik er de aandacht op vestigen, dat de wetgever zelf het antwoord heeft gegeven op deze vraag. In artikel 2 der S.G.O. is n.l. bepaald, dat in de S.G.O. onder besluiten mede verordeningen worden verstaan.

In de tweede plaats moge ik er de aandacht op vestigen, dat de Regeering artikel 77, lid 2, S.G.O. niet van toepassing acht op de belastingverordeningen welke worden behandeld in artikel 78 S.G.O., zoodat derhalve een belastingverordening niet geacht kan worden van rechtswege te zijn goedgekeurd, wanneer de G.G. niet binnen 6 maanden na den dag, waarop het besluit (de verordening) is vastgesteld, omtrent de goedkeuring een beslissing heeft genomen. De Regeering beschouwt de bepaling van artikel 78 als een *lex specialis*, welke derogeeft aan de *lex generalis* van artikel 77 S.G.O.

In de derde plaats betoogt de heer Brune, als ik hem goed begrijp, dat artikel 79 lid 3 der S.G.O. niet kan worden beschouwd als een toepassing van artikel 77, lid 1 en dat derhalve van een niet-goedkeuring van strafverordeningen door Gedeputeerden **geen** beroep openstaat op de Regeering. Indien dit de opvatting van den heer Brune is, dan moet in de tweede alinea van blz. 151 van de genoemde aflevering van *Locale Belangen* voor het vet gedrukte woordje „tenzij” worden gelezen „indien”.

Zooals de heer Brune opmerkt, is de zienswijze der Regeering ten deze een andere en acht Zij ook hooger beroep mogelijk van een weigering der goedkeuring door Gedeputeerden op strafverordeningen. De Regeering beschouwt n.l. de regeling van artikel 79, lid 3 der S.G.S. als een toepassing van artikel 77 lid 1.

Voor het betoog van den heer Brune valt m.i. veel te zeggen. Artikel 77, lid 1 S.G.O. houdt immers in, dat ten aanzien van besluiten van den raad omtrent **bepaalde onderwerpen** bij ordonnantie kan worden voorgeschreven, dat zij niet in werking treden dan na goedkeuring van den G.G., c.q. het college van Gedeputeerden. Lid 5

van artikel 77 slaat m.i. zonder twijfel op de goedkeuring bedoeld bij lid 1 van dat artikel. Het gaat er nu om of stadsgemeenteverordeningen, welke strafbepalingen inhouden, kunnen worden aangemerkt als „bepaalde onderwerpen”. Mij gaat een dergelijke interpretatie dat zulks wel het geval zou zijn, te ver. Men zou hier een vergelijking kunnen treffen met artikel 61, tweede alinea, van de Grondwet, waarbij is bepaald dat de wet de bevoegdheid tot regeling van **bepaalde onderwerpen** of voor **bepaalde gevallen** aan den Kroon kan voorbehouden.

Wanneer in artikel 79 lid 3 der S.G.O. wordt bepaald, dat stadsgemeenteverordeningen, welke strafbepalingen inhouden, de goedkeuring van Gedeputeerden behoeven, acht ik hier niet besluiten omtrent bepaalde onderwerpen aanwezig, doch wordt hier veeleer een categorie van **gevallen**, ongeacht het onderwerp, aan de goedkeuring van het college van Gedeputeerden onderworpen.

Voor de beteekenis van het begrip „onderwerp” kan ook worden verwezen naar artikel 75, lid 2, S.G.O., waarbij de vrij algemeen geldende opvatting is, dat „onderwerp” gelijk te stellen is met „belang”.

Dr. H. J. LEVELT.

DECENTRALIANA.

Goedkeuring door de Regeering van het besluit der gemeente Makassar betreffende den bouw van een burgemeesterswoning.

(Besluit van 29 April 1933 No. 20).

Gelezen, enz:

Overwegende:

dat de gemeenteraad van Makassar in zijn vergadering van den 8sten Juli 1932 heeft vastgesteld een besluit tot wijziging van de begroting van uitgaven en ontvangsten van de gemeente Makassar voor het dienstjaar 1932, in verband met den bouw van een ambtswoning voor den burgemeester;

dat tot den bouw van bedoelde woning is besloten op grond van de overwegingen:

1. dat de door den burgemeester betrokken landswoning niet voldoet aan de eischen, welke aan een burgemeesterswoning dienen te worden gesteld;
2. dat de gemeente-financiën ten volle den bouw van een zoodanige woning toelaten;
3. dat in verband met de lage bouwprijzen de gemeente door dien bouw in het bezit zal komen van een pand, dat een zeer behoorlijke rente voor het daarin gestoken kapitaal zal waarborgen, terwijl het bouwterrein zoodanig is gekozen, dat door den bouw van deze woning de omliggende braakliggende, aan de gemeente toebehoorende en tot dusver onverkoopbare gronden in aantrekkelijkheid zullen winnen en daardoor in waarde stijgen;
4. dat de bouw zal bijdragen tot werkverschaffing;

dat de dd. Gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden bij besluit van 9 Augustus 1932 No. 418 de goedkeuring aan de bovenbedoelde begrotingswijziging heeft onthouden, op grond van de overwegingen;

1. dat ter ondervanging van de door den gemeenteraad van Makassar aangevoerde bezwaren tegen de door den burgemeester van Makassar betrokken landswoning, een oplossing mogelijk wordt geacht, waarbij der gemeente geldelijke offers worden bespaard en tevens een landsbelang wordt gediend;
2. dat het bij bedoelde begrotingswijziging toegestane bedrag een uitgave betreft, welke niet kan worden aangemerkt als te zijn van strikt onvermijdelijken aard en derhalve met het oog op de huidige tijdsomstandigheden geacht moet worden te zijn in strijd met het algemeen belang, zooals nader is uiteengezet in het evengemeld geheim schrijven;

dat ingevolge het besluit van den gemeenteraad van Makassar, genomen in zijne vergadering van 1 September 1932 van deze beslissing tijdig in hooger beroep is gekomen;

Overwegende, dat de onderwerpelijke begrotingswijziging uit een begrootingstechnisch oogpunt op de juiste wijze heeft plaats gehad;

dat de door den Gouverneur aangegeven oplossing om de voor den assistent-resident van Makassar bestemde landswoning in den vervolge toe te wijzen aan den burgemeester, ten deze geen factor van beteekenis vormt, aangezien die landswoning hare eigen bestemming heeft en het niet bepaald aangewezen is haar aan den burgemeester toe te wijzen;

dat ten tijde dat de onderwerpelijke begrotingswijziging werd vastgesteld, de daarmede beoogde bouw van een ambtswoning voor den burgemeester als een rendabel object kan worden beschouwd en de stand der gemeentefinanciën toenmaals dien bouw veroorloofde;

dat op de door den gemeenteraad aangevoerde gronden kan worden aangenomen, dat de bouw van bedoelde woning op het daarvoor uitgekozen bouwterrein nuttig zou zijn voor het gemeentebelang en van waarde als middel tot werkverschaffing;

dat de bouw niet in strijd is met het algemeen belang;

Gelet op de artikelen 18 en 19 van het Decentralisatie besluit (Staatsblad 1905 No. 137 in verband met dat van 1926 No. 403);

De Raad van Nederlandsch-Indië gehoord;

Is goedgevonden en verstaan:

Eerstelijk: Goed te keuren het besluit van den gemeenteraad van Makassar van 8 Juli 1932 No. 1620/M, houdende wijziging van de begrooting van uitgaven en ontvangsten van de gemeente Makassar voor het dienstjaar 1932.

Ten tweede: enz.

Stabiliteit Gewensch.

Bezwaren tegen voortdurende wijzigingen in bestuursindeeling.

Noodzakelijke bezuiniging — aldus lezen wij in de Locomotief — dwingt ook de mogelijkheid tot vermindering van het aantal regentschappen onder de oogen te zien. Kan dit zonder aantasting van volks- en bestuursbelangen, dan moet dit geschieden.

Er is in den laatsten tijd veel over dit alles geschreven; thans heeft de begrotingscommissie de zaak weer aan de orde gesteld.

Men moet hiermee toch wel zeer voorzichtig zijn.

Er bestaan enkele mogelijkheden, doch zij zijn snel uitgeput. Kraksaän, Trenggalek, Koetoardjo men is vlug aan het einde van hetgeen zonder groot bezwaar kan geschieden.

Maar verder?

Hij, die denkt dat de invloed der regenten in den laatsten tijd belangrijk is verminderd, vergist zich deerlijk, als men tenminste de hoofdsteden uitzondert.

Doch in de rest van Java, waar 90 of 80 procent der bevolking woont?

Daar is de Kaboepaten nog immer het centrum van het Inlandsche volksleven in een gebied, dat als éénheid door eene oeroude traditie wordt beheerscht.

Bijna zouden wij zeggen, dat de positie der regenten in den laatsten tijd weer sterker is geworden, sinds beter regeeringsbeleid, en vooral: de les welke door tal van complotten werd gegeven, minder toeliet dat politieke volksleiders zich drongen tusschen bevolking en hoofden. En deze kregen daartoe meer kans naarmate de verhouding tusschen bevolking en Kaboepaten minder hecht was.

Men denke aan de ellendige periode-Hazeu, opvoeder ook van personen, z.g. begaafde Inlandsche jongelui, die later misdadigers werden, in politieken en crimineelen zin.

Zijn adepten werden leider der S. I. en zaten de Inlandsche hoofden dwars. Hier was het den oud-barbier, elders een niet eervol ontslagen koffiepakhuismeester, of een wegens fraude met slachtgelden uit den dienst gezette maor altijd een of ander stuk rapaille, dat „vertrouwensman“ der bevolking werd en, gesteund door hyperethici uit die jaren, die hoofden treiterde en achteruit drong.

Is er iemand onzer, die kan berekenen hoeveel kwaad aan gezagsverlies de periode Hazeu-Van Limburg Stirum enz. ons heeft bezorgd en tot hoelang die nawerkte?

Gelukkig, er kwam kentering.

Het gaat nu weer beter, en ook in de meeste regentschapsraden is thans een dragelijke evenwichtstoestand bereikt, hetgeen slechts mogelijk is met volledige erkenning van „Goesti Kandjeng Boepati“ door alle leden.

Er liggen in de psyche van tientallen millioenen bewoners van Java zulke groote waarden aan nationale solidariteit, traditie en adat, dat een wijs Westersch beleid hiervan nog tot in lengte van dagen kan profiteeren voor eene soepele en bij den Volksraad passende bestuursvoering.

De uitspraak van den regent is hoogste instantie in talloze zaken, naar het oude „Sabdo pendita Ratoe!“ En zijn Kaboepaten is het centrum van den politieken horizon voor de groote massa der bewoners van Java en Madoera.

Veel van wat den Javaan heilig is, hecht zich aan de Kaboepaten en die daar huist; hij wordt door den kleinen man niet aangesproken met „toean regent“ of „djoeragan“ — zooals de heer Witanata Koesoema voor de Soenda-eilanden indertijd zoo redelijk achtte — doch met „Sampejan dalem“, en dit teekent duidelijk zijne positie in de Inlandsche wereld af.

In de Kaboepaten staat het portret van Hare Majesteit, of Haar borstbeeld op voetstuk. En daarnaast als symbool van Oostersch Gezag: de pajong, een gouden dak voor enkelen der grootsten en hoogsten.

Er is geen schooner en voorname uitbeelding van ons dualistisch, immer op samenwerking gericht bestuurswezen dan door deze twee: portret en pajong.

Men heeft soms oude banden uiteengerukt door opheffing van regentschappen, doch had er als regel weinig plezier van. Men leze in het verslag der commissie voor het onderzoek naar de ongeregelheden in Bantam, November 1926, hoe verkeerd de opheffing van het vroegere regentschap Tjaringin was.

Een groot deel der bevolking heeft zich daarmee nooit kunnen vereenigen, noch den weg naar de nieuwe Kaboepaten te Pandeglang kunnen vinden.

Dit alles maant tot omzichtigheid.

..

Lees een simpel bericht in de „Ind. Courant“ van eenige weken her: over den regent van Soerabaia, die binnenkort met pensioen gaat en nu, als mensch en als volkshoofd, afscheid gaat nemen van de bevolking, die zoo lang onder zijn Kaboepaten ressorteerde.

Gedurende vijf weken trekt hij door zijn gebied, van „onderan“ tot „onderan“, om afscheid te nemen. En de bevolking stroomt toe van alle zijden..... men hurkt en brengt hem naar oud en mooi gebruik den „salam“.

Lees in de „Locomotief“ een bericht uit Soempioeh, waar de oude regent van Banjoemas afscheid komt nemen van zijn volk, en de wegen overdekt zijn met menschen.

Zóó diep zijn zulke regenten geworteld in dit volk, en wij kunnen in ons gansche Westersche bestuursapparaat — ook al staat dit wetenschappelijk, technisch en methodisch zooveel hooger dan het Inlandsche corpsdeel — niets vinden waarin zooveel zuivere en natuurlijke gezagsellemen liggen als in deze hoofden.

Toen de ethische mist hun positie overschaduwde bleven zij loyaal en zeiden: „Sampoén dados kersanipoén Negari“ of „dit is nu eenmaal de wil der Regeering“.

Nu de situatie voor hen weer gunstiger werd, hebben zij de door ons wanbeleid verloren stukjes gezag onopgemerkt weer aangetrokken..... en zij zullen nog op hun plaats staan als ieder vreemd Gezag historie is geworden, waarover men praat in de lange avonden.

..

Laat men, nu opnieuw de vraag der opheffing van regentschappen aan de orde is, uitermate voorzichtig zijn.

Vóór alles is stabiliteit onmisbaar voor bevredigende bestuursvoering.

Dat men de schooljeugd verplicht, elk jaar een nieuwen atlas te koopen omdat er voortdurend wijziging is: provincies en talrijke residenties, dan weer minder residenties, en dan weer dat, is meer vervelend dan ergerlijk.

Maar het beschaafdere deel der bevolking moet nu eindelijk eens zekerheid krijgen: uit hoeveel residenties en regentschappen Java bestaat.

Het is zoo mal, dat men met dit eiland speelt als met een bouwdoos, waaruit telkens andere constructies worden saamgesteld.

Belastingpraatje

In de fiscale wereld spreekt men zoo weleens van... de mentaliteit van den belastingbetaler. En dan bedoelt men daarmede natuurlijk, dat een mensch, die belasting moet betalen, er op fiscaal terrein een **bijzondere** mentaliteit op na houdt.

Deze mentaliteit van den belastingbetaler treedt op verschillende manieren aan het licht. Ik behoef daarover niet ver uit te weiden. We zijn immers wel allen, zonder uitzondering, behept met een tikje van een bijzondere geestesgesteldheid ten opzichte van den fiscus. Naar gelang van onzen aard doorloopt ze alle schakeeringen, die er liggen tusschen onlust en onwil om belasting op te brengen. De een zal er uiting aan geven door binnensmonds gemompelde woorden — mompelen heeft géén vriendelijke beteekenis —, de ander spreekt ze uit in krachtige taal. Weer anderen demonstreeren ze door daden, welke varieeren van het als vrij onschuldig geldende verstopperijsspel met de douane, als men met een paar koopjes van een buitenlandsche reis terugkeert, tot het als een misdrijf gekwalificeerde ontduiken van inkomsten- of vermogensbelasting.

Meermalen heeft men er over gedacht om te trachten de aanleiding, die voor een deel tot dien betalingsonlust voert, eenigszins weg te nemen. Men had daarbij de groep op het oog met de zinspreuk: „altijd betalen, maar wat krijgt men er voor; het gaat alles in een bodemloos vat“.

Naar men meende zou de animo tot betalen wellicht toenemen, als van elke belasting de naam duidde op de bestemming der op te brengen gelden. Tot het invoeren van een geheel stelsel van zulke bestemmingsheffingen is het echter nooit gekomen. Maar we bezitten er toch wel alreeds een paar. Noemen we b. v. de verdedigingsbelastingen, dagteekenend van den mobilisatietijd; de wegenbelasting, bestemd voor het onderhoud der wegen; de leeningsopcenten, tot storting in het leeningsfonds.

Ieder voor zich kan aan de hand van deze voorbeelden wel uitmaken, of hij de genoemde belastingen met meer toewijding, of laten we zeggen met minder hartzeer, betaalt dan de overige heffingen.

Een eigenaardige geestesgesteldheid spreekt uit die

gevallen, waarin een belastingbetaler verwijst naar een bijbeltekst. Wil ik uit de praktijk klikken, dan moet ik gewag maken van de ontmoeting met aanhalingen uit den Psalm Davids en uit de Openbaring: „eens zal ook de klok der genade voor ons allen slaan om niet meer als slaven gebruikt te worden”, en uit Hebrëen: „gij hebt de berooving uwer goederen met blijdschap aangenomen”.

Waartegenover echter weder de meer zakelijke uittaling, van enkele anderen staat. Een uittaling, die even tot ernst en tot nadenken stemt, die een opwekking inhoudt en die getuigt van vertrouwen en loyaliteit. Ik vermeld hier het verzoek van iemand om in de inkomstenbelasting te worden aangeslagen, al gaf zijn boekhouding ook een heel ongunstig cijfer te zien, en het feit, dat iemand afstand deed van zijn gratis verkregen ouderdomsrente, omdat hij er van zijn inkomen van vijfhonderd gulden toch wel komen en de Staat het allicht meer noodig had dan hij.

En getuigde het Engelsche volk niet van een sterk ontwikkelden saamhoorigheidszin, toen het enkele maanden geleden op zoo schitterende wijze gevolg gaf aan den regeeringsoproep om voor ditmaal de belastingaanslagen zoo snel mogelijk te voldoen, ten einde den Staat voor financieele moeilijkheden te vrijwaren.

Met welke laatste voorbeelden ik maar wilde aantonen, dat de mentaliteit van den belastingbetaler zich niet immer in ongunstigen zin behoeft te onwikkelen. Voorbeelden ook, die, zij het niet geheel naar de letter, dan toch stellig naar den zin, ter navolging mogen strekken.

(Kompas)

Wie is de schuldige?

Bij een verkeersongeval, waarvan een voetganger het slachtoffer is geworden, is het herhaaldelijk moeilijk uit te maken, waar de schuld ligt, aan roekeloosheid van den bestuurder van het voertuig, dat het ongeval heeft teweeg gebracht, dan wel aan onvoorzichtigheid van den betrokken voetganger.

Van een bestuurder van een voertuig, in het bijzonder van een motorvoertuig, eischt men, dat hij volkomen op de hoogte is van alle regels van het verkeer en dienovereenkomstig handelt.

Aan den voetganger worden minder hoge eischen gesteld, wellicht omdat men aanneemt, dat hij uit lifsbehoud verstandig genoeg zal zijn om op den openbaren weg weg goed uit zijn oogen te kijken en in alle opzichten de grootst mogelijke voorzichtigheid te betrachten. Deze verwachting wordt evenwel — hoe verwonderlijk het ook moge klinken — niet steeds vervuld. En daarom denkt de politie te Lissabon maatregelen te nemen tegen voetgangers.

Aanleiding geeft daartoe het rapport van een door haar ingestelde commissie van onderzoek naar de oorzaken van verkeersongevallen, bij welk onderzoek het uitstervende ras van de voetgangers blijkbaar geen goed figuur heeft gemaakt.

Wordt het voorstel van bedoelde commissie aangenomen,

dan zal het te Lissabon voortaan aan voetgangers verboden zijn, tijdens het oversteken van een rijweg met elkander te praten. „Zwijgen is goud” moet de voetganger dan maar bij het oversteken denken. En dat oversteken zal ook niet in schuine richting, langzaam of op een kruispunt mogen geschieden.

Wij weten niet of het verkeerd loopen zwaar gestraft zal worden; ook is het ons niet bekend, of te Lissabon gedacht wordt aan het uitreiken van een brevet aan voetgangers al dan niet na gedaan examen. Doch hoe dat ook zij, de proefneming op zichzelf is interessant. Mogelijk zullen haar resultaten tot navolging uitlokken.

(Kompas)

ADMINISTRATIEVE JURISPRUDENTIE.

39. Besluit 9 Mei 1933 No. 27.

Vernietiging wegens strijd met het algemeen belang van een besluit van den stadsgemeenteraad van Salatiga, waarbij werd ingewilligd het verzoek van een in dienst dier gemeente zijnden veearts om uitkeering van f 6000.— tegen prijsgeving zijnerzijds van een hem reeds toegekend buitenlandsch verlof wegens langdurigen dienst.

Bij het besluit van den stadsgemeenteraad van Salatiga van 20 April 1932 No. 32/R/1932 werd op den voet van de artikelen 18 en 24 der Verordening tot vaststelling van het reglement op het personeel van de gemeente Salatiga buitenlandsch verlof wegens langdurigen dienst verleend aan den in dienst dier gemeente zijnden veearts, den heer Soetama, ingaande in de maand Juni 1932.

Bij besluit van 28 December 1932/ No. 108/R/1932 willigde de stadsgemeenteraad vervolgens een verzoek van genoemden veearts in om tegen prijsgeving zijnerzijds van zijn recht op buitenlandsch verlof een som f 6000.— uit te keeren.

Laatstbedoeld besluit werd door de Regeering vernietigd wegens strijd met het algemeen belang op grond van de volgende overwegingen:

„dat onverminderd de omstandigheid, dat dit besluit met die verordening in strijd is, het besluit moet worden geacht strijdig te zijn met het algemeen belang;

dat toch de raad door deze transactie heeft uitgemaakt, dat het aan den openbaren ambtenaar toegekend recht op buitenlandsch verlof is een verhandelbaar object, welke beslissing in verband met den aard van dat recht onaanvaardbaar is;

dat bovendien de toekenning van dat recht ten doel heeft zoowel een belang van den betrokken ambtenaar als een belang van de gemeenschap, in welker dienst deze is, te bevorderen;

dat reeds om deze reden voor de gemeenschap geen aanleiding kan bestaan om, zoo de ambtenaar vrijwillig van het recht op buitenlandsch verlof afstand doet, hem eenige geldelijke vergoeding toe te kennen;

dat meerbedoeld besluit derhalve behoort te worden vernietigd wegens strijd met het algemeen belang".

40. Besluit 29 April 1933 No. 20.

Hooger beroep, ingesteld door den gemeenteraad van Makasser, van de beslissing van den Gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden, waarbij de goedkeuring op de gemeentelijke begrooting werd geweigerd wegens de daarop voorkomende post voor den bouw van een burge-meesterswoning.

De gemeenteraad van Makasser stelde in zijn vergadering van 8 Juli 1932 een besluit vast tot wijziging van de begrooting van uitgaven en ontvangsten voor het dienstjaar 1932 in verband met den bouw van een ambtswoning voor den burgemeester. Tot dien bouw werd besloten op grond van de volgende overwegingen:

1. dat de door den burgemeester betrokken landswoning niet voldoet aan de eischen, welke aan een burge-meesterswoning dienen te worden gesteld;
2. dat de gemeentefinanciën ten volle den bouw van een zoodanige woning toegelaten;
3. dat in verband met de lage bouwprizen de gemeente door dien bouw in het bezit zal komen van een pand, dat een zeer behoorlijke rente voor het daarin gestoken kapitaal zal waarborgen, terwijl het bouwterrein zoodanig is gekozen, dat door den bouw van deze woning de omliggende braakliggende, aan de gemeente toebehoorende en tot dusver onverkoopbare gronden in aantrekkelijkheid zullen winnen en daardoor in waarde stijgen;
4. dat de bouw zal bijdragen tot werkverschaffing."

De dd. Gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden onthield bij besluit van 9 Augustus 1932 No. 418 zijn goedkeuring aan die begrotingswijziging op grond van de overwegingen:

1. dat ter ondervanging van de door den gemeenteraad van Makasser aangevoerde bezwaren tegen de door den burgemeester van Makasser betrokken Landswoning, een oplossing mogelijk wordt geacht als aangegeven in diens tot de Regeering gerichten brief van 9 Augustus 1932 No. 662/Geheim, waarbij der gemeente geldelijke offers worden bespaard en tevens een landsbelang wordt gediend;
2. dat het bij bedoelde begrotingswijziging toegestane bedrag een uitgave betreft, welke niet kan worden aangemerkt als te zijn van strikt onvermijdelijken aard en derhalve met het oog op de huidige tijdsomstandigheden geacht moet worden te zijn in strijd met het algemeen belang, zooals nader is uiteengezet in het evengemeld geheim schrijven."

De gemeenteraad kwam van deze weigering van de goedkeuring, op den voet van de artikelen 18 en 19 van het Decentralisatiebesluit, in hooger beroep bij den Gou-

verneur-Generaal, die bij het besluit van 29 April 1933 No. 20 uitspraak doende, de gemeentelijke begrotingswijziging goedkeurde.

Deze beslissing was gebaseerd op de volgende overwegingen:

„dat de onderwerpelijke begrotingswijziging uit een begrootingstechnisch oogpunt op de juiste wijze heeft plaatsgehad;

dat de door den Gouverneur aangegeven oplossing om de voor den assistent-resident van Makasser bestemde landswoning in den vervolge toe te wijzen aan den burgemeester, ten deze geen factor van beteekenis vormt, aangezien die landswoning hare eigen bestemming heeft en het niet bepaald aangewezen is haar aan den burgemeester toe te wijzen;

dat ten tijde, dat de onderwerpelijke begrotingswijziging werd vastgesteld, de daarmede beoogde bouw van een ambtswoning voor den burgemeester als een rendabel object kon worden beschouwd en de stand der gemeentefinanciën toenmaals dien bouw veroorloofde;

dat de op de door den gemeenteraad aangevoerde gronden kon worden aangenomen, dat de bouw van bedoelde woning op het daarvoor uitgekozen bouwterrein nuttig zou zijn voor het gemeentebelang en van waarde als middel tot werkverschaffing;

dat de bouw niet in strijd is met het algemeen belang".

In een deze beslissing vergezellend schrijven van 29 April 1933 No. 1234a/B deelde de Regeering den gemeenteraad echter mede, dat de goedkeuring van de begrotingswijziging niet medebracht, dat de daarmee beoogde bouw van een burge-meesterswoning thans nog kan worden uitgevoerd. Indien de gemeenteraad daartoe alsnog wilde overgaan, zou ingevolge artikel 68 L.R.O. door begrotingswijziging een crediet voor den bouw van het huis op de begrooting voor het jaar 1933 moeten worden gebracht, welke opnieuw aan goedkeuring onderworpen is.

In verband met de slechter geworden financieele omstandigheden bracht de Regeering onder de aandacht van den Raad, dat geen zekerheid bestond dat aan een eventueelen gelijksoortigen post op de begrooting 1933 goedkeuring zal worden verleend. De Regeering beval den raad daarom aan, nogmaals nauwkeurig te overwegen of in deze tijden tot den bouw van een burge-meesterswoning kan worden overgegaan.

Dr. H. J. LEVELT.

MALEISCH GEDEELTE.

Dewan Kaboepaten dan priajati B.B. Boemipoetera.

(Samboengan Locale Belangen tanggal 1 Januari 1933 katja 10).

Adalah pendapatan regentschap jang oem'oemnja „bisa" dipoengoet oleh atau distort pada priajati B.B. Boemipoetera jaitoe:

- a. pendapatan pasar
- b. bea petasan
- c. bea minoeman keras
- d. wang rooi
- e. pesewen tanah
- f. bea kendarān
- g. bea andjing
- h. pendapatan dari pesanggrahan
- i. pendapatan dari pacht sarang boeroeng.

Lain dari terseboet diatas ada lain² pengasilan, tetapi tida perloe dioeraikan disini, sebab koerang oemoem (plaatselijk).

a. Pendapatan pasar.

Oemoemnya pendapatan wang pasar saban hari habis toetoe pasar distortkan pada Assistent-Wedono atau Wedono. Ada kalanja jang distort saban sepoeloeh hari sekali. Assistent-Wedono atau Wedono stort pada kashouder saban sepoeloeh hari atau seboelan sekali.

Apakah keberatannya apabila mantri pasar stort sendiri wang itoe pada kashouder saban sepoeloeh hari sekali?

Kebanyakan pasar² itoe letaknya ada dalam kota district atau onderdistrict dan sandenja dikantornja Wedono atau Assistent-Wedono ditaroek satoe peti besi oentoek mantri pasar agar soepaja dia saban hari bisa menjimpan sendiri pendapatan wang pasar, tida bakal menambah onkost, sebab mantri pasar mistinja poenja peti besi, djadi tjoea tinggal tanam (inmetselen) sadja dikantor Wedono atau Assistent-Wedono.

Dimana itoe peti besi ditaroek dikantornja Wedono atau Assistent-Wedono, maka tida oesah koeatir kalau ditjoeri. sedang dipasar jang terletak tida didalam kota district atau onderdistrict, oemoemnya pasar ketjil, pendapatan tida seberapa dan tida keberatan kalau peti besi tadi ditaroek diroemahnja mantri pasar.

Tentang menjetor bisa diatoer seperti dibawah ini:

Boleh dibilang diantero pasar ada wakil mantri pasar jang bisa mengganti mantri pasar pada waktoe mereka menjetor ke kashouder.

Maka pada tanggal 10, 20 dan 30 atau 31 habis toetoe pasar mantri pasar memboeat storting rangkep empat oentoek menjetor wang pendapatan bagean 1 t/m 10, 11 t/m 20, 21 t/m 30 atau 31. Esok harinja pergilah mantri pasar menjetor sendiri ke kashouder. Origineel dan triplicaat dari storting ditahan dikashouder. sedang duplicaat dan quadruplicaat kombali pada mantri pasar. Dari kashouder mantri pasar teroes ke secretarie boeat pasrahkan quadruplicaat storting dan kalau perloe mohon tambahan kartjis, sedang pada tanggal 1 bolehlah mereka terima sekali gadjihnja.

Kalau soedah bisa diatoer demikian maka tjoekepleh Secretarie bikin satoe tractementstaat sadja, sedang mantri pasar mengatoerkan kwitantie² dari dirinja sendiri dan dari pegawenja semoea, dan boeat terimanja gadjih² ini dia teeken lagi dilegger tractementstaat. Boleh djoega storting ini didjalankan dengan tjara titip, oempama satoe mantri pasar stort wangnja sendiri dan wangnja teman-

temannja jang berdekatan, tetapi saja rasa bahwa atoeran begini adalah keberatan-keberatannya. Ketjoeali kalau pasar² itoe koempoel disatoe tempat, oempama mantri pasar hewan di A titip stort pada mantri pasar (biasa) di A, tiadalah keberatan soeatoe apa boeat titip.

Onkost menjetor boleh dibikin rata² f 1.— tiap² sepoeloeh hari atau f 3.— seboelan.

Boeat pasar² jang letaknya djaoeh atau tida bisa didjalani dengan spoor, tram atau bus. boleh dibikin perbedaān, oempama boeat pasar² itoe saban sepoeloeh hari sekali didatangi controleur pasar atau pegawei lain dengan tida dapat tambahan gadjih atau tambahan onkost djalan, sebab mereka toch soedah diwadjabkan tournee.

Saban terima wang dari itoe pasar, maka controleur atau pegawei lain jang diwadjabkan memberi voorloopige kwitantie pada mantri pasar, sedang stortingsbewijsnja (duplicaat) dipasrahkan kalau controleur atau pegawei jang diwadjabkan datang lagi. Kalau mantri pasar soedah terima stortingsbewijsnja maka voorloopige kwitantie dikombalikan pada controleur atau pegawei jang diwadjabkan atau bolehlah dirobek.

Kalau dibikin rata dalam satoe regentschap ada pasar dan pasar hewan di 15 tempat dan dibikin rata dari 12 tempat bisa distort sendiri (dengan onkost sedikit) maka onkost stort seboelan ada $12 \times f 3.- = f 36.-$ atau setaoen f 432.—

Kalau dipandang lagi bahwa mantri² pasar saban sepoeloeh hari kalau stort pada Wedono atau Assistent-Wedono djoega dapat onkost stort, maka dengan mengloearkan wang koerang lebih f 300.— setaoen bisalah Wedono atau Assistent-Wedono dibebaskan dari pemegangan wang pasar regentschap.

Selain dari itoe apabila Wedono atau Assistent-Wedono diwadjabkan djoega menerima dan membagi gadjih² pegawei pasar, maka dengan djalan seroea itoe pegawei B.B. dibebaskanlah dari pekerdjaān menerima dan membagi gadjih² pegawei pasar. beloem dikatakan hilangnya pekerdjaān toelisan, seperti bikin verantwoording d. l. l. jang bisa dihilangkan sama sekali.

Selain dari itoe hal oeroesan gadjih disecretarie dapat diringkas, jaitoe tjoekepleh bikin satoe bevelschrift sadja, tida boeat masing² Wedono atau Assistent-Wedono atau mantri pasar satoe bevelschrift.

Boeat pasar² jang wang pendapatannya diambil oleh controleur atau lain pegawei, maka wang gadjih boleh dibawaknja sekali dan sesoedahnja dibajarkan dikasikanlah pada secretarie kwitantie rangkep doea dari masing pegawei pasar itoe, jaitoe jang selemba boeat lempiran duplicaat bevelschrift dan selemba lagi boeat legger tractementstaat.

Bageimanakah controlenja itoe storan?

Boeat wang jang diambil sendiri oleh controleur ada gampang sekali, sebab pada waktoe terima wang boleh ditjotjokan sekali, jaitoe meliat adanya penerimaān kartjis dan restannya kartjis.

Boeat pasar jang stort sendiri, maka bisa ditjotjokan oleh controleur pada waktoenja dia datang di itoe pasar, oempama:

Terima pada tanggal 1

200 kartjis dari f 0.10 = f 20.-

600 . . . 0.05 = . 30.-

600 . . . 0.04 = . 24.-

700 . . . 0.03 = . 21.-

800 . . . 0.02 = . 16.-

1000 . . . 0.01 = . 10.-

Totaal

f 121.-

Menoeroet boekoe pendjoelan mulai tanggal 11

kartjis dari f 0.10 mulai No. 31

. . . 0.05 . . 139

. . . 0.04 . . 107

. . . 0.03 . . 198

. . . 0.02 . . 316

. . . 0.01 . . 443

maka pendapatan t/m tanggal 10 misti adalah

30 kartjis dari f 0.10 = f 3.-

138 . . . 0.05 = . 6.90

106 . . . 0.04 = . 4.24

197 . . . 0.04 = . 5.91

315 . . . 0.02 = . 6.30

442 . . . 0.01 = . 4.42

Totaal

f 30.77

Antara tanggal 10 t/m 20 mantri pasar mistilah

pegang dan/atau kartjis sedjoemlah

f 90.23

Pada tanggal 11 mistilah mantri pasar sotort f 30.77.

Boeat menggampangkan controle, maka sebaiknya pembagian kartjis diatoer oleh secretarie saban sepoeloeh hari sekali. Persediaan di pasar tida boleh lebih dari pada keperluan boeat kira² 20 hari.

(Akan disamboeng).

R. S. Ad.

Pilihan anggauta regentschapsraden.

Maskipoen penoelis tiada dapat menjaksikan sendiri di tiap² regentschap, soedah tentoe sahadjja pada masa ini samoea regentschappen di tanah Djawa Tengah ini sama hiboek mengadakan kiesmannen, jang pada boelan Juli atau Augustus 1933 akan memilih anggauta regentschapsradennja masing²; roepanja dalam regentschap Koetoardjo menoeroet katrangan dari pehak jang dapat dipertjaja persediaan kiesmannen itoe soedah selesai.

Maskipoen persediaan itoe soedah dapat dikatakan selesai, penoelis masih merasa kawatir djoega dan laloe dapat mengadakan pertanjaan dalam hati sendiri, „apakah kiesmannen itoe mengatahoei wadjibnja, jaitoe orang jang bagaimanakah jang patoet mendapat anggauta regentschap itoe?“ Kakoewatiran hati penoelis ini barangkali tiada hanya menoedjoe kapada adanja kiesmannen sahadjja, barangkali djoega kapada orang² jang akan mendapat pilihan djadi anggauta regentschapsradennja. Boeat regentschapsraad di Koetoardjo roepanja akan lebih teliti hal djalannja memilih anggauta itoe, tandanja perkoempoelan²

jang sekiranja dapat mentjampoeri hal adanja pilihan itoe djoega menerima sebaran, dengan katrangan bahasa di kantoer secretarie regentschapsraad djoega bisa didapat peratoeran hal memilih anggauta sabagaimana di atas, sebaran itoe berarti djoega jang perhimpoeenan diberi hak djoega mengadakan pemandangan hal adanja pilihan. Soedah tentoe sahadjja perhimpoeenan² jang menerima sebaran itoe merasa senang hal peratoeran jang baik itoe, dan sedapat dapatnja perhimpoeenan² itoe akan menggoenakan apa² jang sekiranja dapat didjalankan.

Kakoewatiran, sabagaimana jang penoelis katakan di atas, tiada bermaksoed jang penoelis menghina atau mengira, bahasa orang² jang mendjadi kiesmannen itoe tiada atau beloem mengatahoei benar² kapada siapa jang ditoedjoenja mendjadi anggauta regentschapsraden itoe, akan tetapi berhoebong dengan singkatnja atau dangkalnja pengatahoean kiesmannen itoe dalam hal regentschapsraden, boleh djadi jang pemilihan itoe kedjadian, tiada sebagai jang diharapkan oleh jang wadjib.

Saperti jang telah penoelis saksikan sendiri, hampir samoeanja kiesmannen itoe tiada mengerti apa maksoednja pendirian regentschapsraden itoe, bagitoe djoega apa sahadjja jang mendjadi haknja serta barang-barang apa jang dipoetoeskan atau jang didjalankan; demikian itoe kalau ditilik dari kaadaän jang saperti penoelis terangkan di atas koerang perloelah adanja kiesmannen itoe; penoelis dapat mengatakan, bahasa kiesmannen jang sekarang ini ada kabanjakan tiada lebih dari orang orang jang terpeladjar sedikit dan masih banjak djoega jang hanja dapat menaroeh tanda tangan, jang diantara orang-orang desa di mana kiesmannen itoe diadakan, mempoenjai kalebihan sedikit atau lebih mempoenjai oeang, kalau dibandingkan orang² di desa oemoemnja, djadi boekannja orang² jang mengerti, bagaimana tjara-nja memilih atau mengatahoei lekak lekoeknja regentschapsraden, sahingga marika itoe dapat memilih orang² jang sekiranja dapat mempenoehi pakerdjaän anggauta regentschapsraden. Penoelis soedah atjap kali tanja kapada orang² jang mendjadi kiesmannen, jaitoe penoelis tanjakan bagaimana tjara-nja memilih anggauta regentschapsraden dan orang² jang bagaimana hendaknja jang sekira dapat mempenoehi djabatatan anggauta regentschapsraden itoe; balasan jang sering penoelis dapat hanjalah „saja tiada mengerti hal ini dan kalau waktoenja pilihan saja hendak menoeroet sahadjja kapada kawan saja“.

Dari balasan terseboet di atas orang laloe dengan lekas dapat mengerti, bahasa adanja pilihan itoe djoega akan tiada benar dapatnja dilangoengkan, barangkali sahadjja jang dipilih kiesmannen jang demikian itoe djoega hanja akan dipilih, oepamanja dari gagah badannja, kaja, koewasa atau dari hal lain, jang tiada disatoedjoekan dengan pakerdjaän anggauta regentschapsraden. Kalau ditilik dari pengatahoeannja kiesmannen, jaitoe dari dangkalnja pengatahoeannja hal regentschapsraden, moestahil sekali pakerdjaännja kiesmannen itoe dapat menoedjoe ka kabenaran.

Penoelis dengan penting menjatakan atau mengoeraikan hal pilihan anggauta regentschapsraden pada masa ini,

karana ini wektoe roepanja masih ada tempo jang baik goena memperbaiki djalannja pilihan anggauta terseboet di atas, boeat pergantiannja anggauta raad di atas oemoemnja di tanch Djawa Tengah ini.

Penoelis mendapat katerangan dari pehak jang dapat dipertjaja, bahasa kiesmannen itoe diidzinkan mengadakan perkoempoelan, jang dihadliri samoea kiesmannen dalam tiap² regentschap, goena membitjarakan hal apa² jang patoet didjalankan, goena pilihan anggauta itoe. Kalau sasoenggoehnja hal ini dapat didjalankan, sebaiknya dalam perkoempoelan kiesmannen patoet diadakan propaganda hal itoe, oepamanja diterangkan bagaimana hendaknja orang² jang patoet dipilih djadi anggauta regentschap itoe; akan tetapi jang berpropaganda atau jang bitjara itoe haroes boekannja kiesmannen jang mempoenjoi kahendak atau pengharapan mendjadi anggauta regentschapsraden; bagitoe djoega boekannja orang loearan jang mempoenjoi pengharapan itoe, karana kalau jang berpropanda atau jang bitjara hal itoe diambilkan dari doea pehak itoe, soedah tentoe sahadjia bitjaranja atau propagandanja jang serba mendatangkan kaoentoengan bagi dirinja sendiri, oepamanja jang bitjara itoe saorang goeroe jang perpengharapan djadi anggauta regentschapsraden, tentoenja laloe mengaloearkan bitjara, misalnja orang² jang patoet mendjabat pakerdjaän anggauta itoe haroes orang jang pandai mengadjar dan tjoekeop pengatahoeannja dalam kagoeroean, jang kabanjakan berhati sabar, bagitoe selandjoetnja.

Dengan ringkas bila jang bitjara atau berpropaganda hal pilihan regentschapsraden itoe masih termasuk satoe golongan atau orang² jang masih ada harapan djadi anggauta regentschapsraden, tentoenja propagandanja atau bitjaranja koerang sampoerna, karana satiadanja jang berpropaganda masih berpehak kapada sasoeatoe golongan.

Penoelis pertjaja, bahasa maskipoen peratoeran hal pilihan anggauta regentschapsraden itoe hendak didjalankan dengan sabersih bersihnja atau sasampoernanja, djoega tiada akan dapat sampoerna betoel, akan tetapi setiadanja kalau tjara²nja atau djalan²nja diperbaiki, jaitoe jang menoedjoe ka kabenaran, tentoenja dapat dilakoekan dengan lebih baik, kalau dibandingkan dengan kalau didjalankan tiada menoeroet pemandangan jang saloeas loeasnja.

Oleh karana pada masa ini roepanja masih ada waktoe jang baik boeat pakerdjaän itoe, penoelis ramalkan kahadapan regentschapsraden jang sekarang ini masih terdiri dari anggauta² jang lama, moedah moedahan soeka memperhatikan hal itoe, soepaja pilihan jang kadoewa kalinja ini dapat didjalankan dengan jang lebih sampoerna; oepamanja dengan akal anggauta regentschapsraden jang sekarang ini, jaitoe jang djadinja karana pilihan soeka memberi pengertian kapada kiesmannen, sabagai jang penoelis oeraikan di atas, djanganlah memandang atau berpehak kapada siapa djoega jang akan dipilih djadi anggauta regentschapsraden jang bakal datang, dengan maksoed jang bersih dan djernih hati akan memperbaiki djalannja pilihan, selandjoetnja mengharap hidoepnja

regentschapsraden oemoemnja mendjadi lebih soeboer dan sampoerna; karana oepamanja pilihan jang kadoea kali ini masih sama sahadjia dengan pilihan jang telah laloe, tambahan lagi oepamanja lebih tiada mentjoekeopi kaperloean kalau dibandingkan dengan jang dahoeloe, tentoenja tiada dapat dinamakan soeatoe kemadjoean, bahkan dapat dinamakan soeatoe kamoendoeran. Akan mempe-noehi dengan sabenarnja, jaitoe dengan pengharapan soepaja anggauta regentschapsraden itoe dapat bekerdja dengan sasoenggoehnja, hingga sabagai bekerdja bagi diri sendiri, itoelah tentoenja soekar terlaloe; akan tetapi kalau sahadjia anggauta regentschapsraden itoe setiadanja ingat, bahasa pakerdjaän anggauta raad boekannja soewatoe pakerdjaän jang meloeloe mentjahari kaoentoengan dan sabenarnja hanja soeatoe pakerdjaän goena kahormatan dan kaädillan, soepaja regentschapsradennja bagitoe djoega regentschappennja mendjadi sampoerna, hingga tiada ada sasoeatoe katimpangan dalam pakerdjaännja, soedah tentoe sahadjia anggauta bergiat betoel boeat mengaloearkan soewara atau pendapatannja dalam regentschapsraden, dengan tiada memandang karoegian atau kaoentoengannja sasoeatoe golongan; penoelis dapat menamakan anggauta jang bagini, itoelah anggauta jang sedjati dan wadjab djoega menerima kahormatan dari pihaknja jang memilih. Sedangkan sebaliknya kalau anggauta jang masih memikirkan kepada zittinggeldnja dan kahormatan atau kamegahan dirinja, oleh karena orang itoe ingin dipandang sabagai orang orang jang koewasa dalam sasoeatoe hal, dapat dikatakan orang jang tiada menetapi djandjinja; jang terhitoeng barang jang penting orang mendjabat anggauta regentschapsraad, jaitoe mengaloearkan pemandangan dan memberi timbangan kapada raad, soepaja pehak jang memilih tiada mendapat karoegian, begitoe djoega pehaknja regentschapsraad djoega djangan sampai mendapat kasoeakaran, djadi haroes doedoek di tengah², jang bermaksoed membawa kasampoernaän kapada regentschappennja. Penoelis tiada mengandjoeri kapada anggauta regentschapsraden soepaja selaloe berpehak kapada bangsanja jang memilihnja dengan tiada memandang pehak lain, karana dengan bagini dapat djoega mengadakan perselisian jang achirnja tiada beres. Begitoe djoega penoelis tiada meramalkan, soepaja anggauta regentschapsraden bekerdja selaloe berpehak kepada pehak jang koewasa, dengan pengharapan soepaja dia (anggauta) dapat poedjian atau dapat nama baik dalam pakerdjaännja diloearnja raad; karana dengan begini laloe tiada selaras dengan maksoed Regeering kita mengadakan regentschapsraden itoe. Penoelis pertjaja dengan sagenap hati, bahasa Regeering kita mengadakan regentschapsraden itoe soepaja kasadjahteraännja regentschappen itoe dapat terdjaga, jang mengandoeng maksoed soepaja pendoedoeknja regentschappen itoe dapat hidoep dengan aman, djangan sampai mengalami kasoeakaran; demikian itoe samoea anggauta raden itoe djoega haroes mengerti benar² hal maksoed Regeering kita jang sabaik itoe.

Penoelis hendak membelokan penanja sebentar, jaitoe sabagai jang telah pernah penoelis ramalkan di locale

belangen ini pada tahoen jang telah laloe, sabenarnja kalau orang² jang dipilih mendjadi anggauta regentschapsraden itoe memang mengatahoei lekak lekoeknja kahendak Regeering mengadakan regentschapsraden itoe, dengan bagitoe laloe dapat mengatahoei samoewa peratoerannja, baiklah orang² particulier, artinja orang² jang tiada makan gadji atau tiada bersangkoetan karena penghidoeannja dapat doedoek sabagai anggauta dalam regentschapsraden. Karena soewara atau timbangan jang dapat dikaloearkan oleh anggauta dari orang particulier itoe dapat merdeka, tiada memandang ka sasaewatoe pehak, jang tentoenja samoewa timbangannja djadi adil atau neutral. Akan tetapi sebaliknja kalau katiadaän orang² jang sabagai penoelis terangkan di atas, baiklah pegawai negeri jang dipilihnja mendjadi anggauta regentschapsraden itoe, sebab dengan pakerdjaännja diloeaar marika itoe seharoesnja soedah diwadjibkan samoewa kaperloeän-kaperloeannja pendoeoek oemoennja dalam djadjahannja masing², djadi boeat marika itoe pakerdjaän anggauta regentschapsraden laloe dengan moedah dapat dilakoekan, karena tiada asing lagi bagai dirinja.

Sebagai penoetoeppnja ramalan penoelis ini dengan pilihan jang akan datang ini moedah-moedahan dapat dilangsoengkan jang lebih sampoerna dari pilihan jang telah laloe, jaitoe mengingat kamadjoean kita; jang dengan penting haroes diingati, jaitoe; Kiesmannen haroes mengerti lekak-lekoeknja peratoeran regentschapsraden, soepaja dapat memilih anggautanja jang lebih sampoerna boeat mewakili dirinja dalam regentschapsraden. Moedah-moedahan sahadjja pengharapan penoelis hal ini dapat dipenoehi.

R. M. N.

PERSONALIA.

Verkozen:

tot leden van den Provincialen Raad van Oost-Java: P. E. Staverman en Mr. The Bo Djwan;

tot lid van den Stadsgemeenteraad van Probolinggo, J. H. van der Dussen;

tot leden van den Stadsgemeenteraad van Semarang, F. H. Holdert en A. Kouwenaar.

OFFICIEELE MEDEDEELINGEN.

Artikelen voor het orgaan. Het bestuur heeft het honorarium der artikelen in het orgaan vastgesteld op f 10.— voor de eerste bladzijde druks, f 8.— voor de volgende bladzijde druks, f 6.— voor de daarop volgende, bladzijde druks en voor elke bladzijde druks meer f 5.—. Gedeelten eener bladzijde zullen naar evenredigheid worden gehonoreerd.

Voor correspondenties, waarbij van raadspublicaties gebruik gemaakt wordt, stelt het bestuur het honorarium vast,

Copy voor elk nummer van dit tijdschrift, dat op den 1sten der maand verschijnt, wordt ingewacht uiterlijk op den 20en der voorafgaande maand, copy voor het nummer van den 16en uiterlijk op den 5en der maand.

Het Bestuur der Vereeniging voor Locale Belangen

is samengesteld als volgt: G. de Raad, Voorzitter, H. J. Drost, Secretaris, F. W. M. Kerchman, Penningmeester allen te Semarang; Ir. Th. Karsten, R. A. A. Wiranata Koesoema en Ir. J. E. A. von Wolzogen Kühr te Bandoeng, Mr. P. A. Blaauw en Ir. E. A. Voorneman te Batavia, Mr. J. M. Wesselink te Medan, Dr. Ir. Han Tiau Tjong en Rd. Slamet te Semarang, Mr. W. H. van Helsdingen en Mr. R. Ng. Soebroto te Soerabaia.